

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147:33:657-051:005.334-048.66:004

DOI [https://doi.org/ 10.5281/zenodo.14964864](https://doi.org/10.5281/zenodo.14964864)

Експериментальна перевірка ефективності технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами ЕОР

Мартиненко Олена Валентинівна

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», кафедра «Педагогіка вищої школи», Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», 49107, м. Дніпро, вул. Наукова, 13, Україна, Elenamartynenko1975@gmail.com, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6953-0259>

Прийнято: 06.02.2025 | Опубліковано: 19.02.2025

Анотація. У статті представлені результати педагогічного експерименту щодо впровадження авторської технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів. До його початку на основі вивчення та узагальнення напрацювань вітчизняних науковців було сформульовано дефініцію готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів, розроблена технологія формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів, визначені етапи проведення експерименту. **Мета статті** полягає у висвітленні результатів експериментальної перевірки ефективності технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам

*у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів. **Методи:** анкетування, опитування, спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, метод математичної статистики. За **результатами** проведеного аналізу середньоарифметичних значень рівнів сформованості готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності за мотиваційно-ціннісним, когнітивним, операційно-діяльнісним та особистісно-рефлексивним критеріями, отриманими на констатувальному та підсумковому етапах педагогічного експерименту, отримали істотне підвищення готовності протидіяти професійним ризикам у здобувачів експериментальної групи у порівнянні з контрольною. **Висновки.** Проведене дослідження підтверджує ефективність впровадження розробленої технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами ЕОР, проте вважаємо за необхідне продовжувати пошук, розробку та впровадження нових електронних освітніх ресурсів в освітній процес підготовки майбутніх економістів з метою формування у них готовності протидіяти ризикам у професійній діяльності.*

***Ключові слова:** економіст-бухгалтер, професійний ризик, педагогічний експеримент.*

Experimental verification of the effectiveness of the technology for forming the readiness of future economists to counteract risks in professional activities using the means of Digital learning objects (DLO)

Martynenko Olena Valentynivna

applicant for higher education at the third (educational-vocational) level of Speciality “Educational, Pedagogical Sciences”, State Higher Educational Institution “Donbas State Pedagogical University”, 13 Naukova St., Dnipro, 49107, Ukraine, e-mail: Elenamartynenko1975@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6953-0259>

Abstract. *The article presents the results of a pedagogical experiment on implementing the author's technology to prepare future economists to counteract risks in professional activities using digital learning objects (DLO). Before its beginning, based on the study and generalization of the works of domestic scientists, a definition of the readiness of future economists to counteract risks in professional activities using digital learning objects has been formulated, a technology for forming the readiness of future economists to counteract risks in professional activities using digital learning objects has been developed, and the stages of conducting the experiment have been determined. **The purpose of the article** is to highlight the results of the experimental test of the effectiveness of the technology for forming the readiness of future economists to counteract risks in professional activities using digital learning objects. **The methods used** are questionnaire, survey, observation, analysis, synthesis, generalization, comparison, systematization, the method of mathematical statistics. **Based on the results** of the analysis of the arithmetic mean values of the levels of readiness of future economists to counteract risks in professional activities according to motivational-value, cognitive, operational-activity, and personal-reflective criteria obtained at the ascertaining and final stages of the pedagogical experiment, a significant increase in the readiness to counteract professional risks has been obtained in the applicants of the experimental group compared to the control group. **Conclusions.** The conducted research confirms the effectiveness of implementing the developed technology for forming the readiness of future economists to counteract risks in professional activities using the DLO, however, the author believes it is necessary to continue the search, development, and implementation of new digital learning objects in the educational process of training future economists to form their readiness to counteract risks in professional activities.*

Keywords: *economist-accountant, professional risk, pedagogical experiment.*

Постановка проблеми. В умовах сьогодення на ринку праці істотно зростають вимоги до фахівців. Роботодавці потребують висококваліфікованих та конкурентоспроможних працівників, здатних швидко адаптуватись до мінливих обставин. У нашому дослідженні була акцентована увага на формуванні готовності майбутніх економістів-бухгалтерів протидіяти ризикам у професійній діяльності оскільки у порівнянні з іншими ризиками професійний ризик бухгалтера існує на будь-якому підприємстві та може істотно вплинути на стан його економічної безпеки. Аналізуючи наявні освітні програми з підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» з'ясувалось, що опанування освітніх компонентів не забезпечує обізнаність в питаннях професійних ризиків бухгалтерів та механізмах протидії ним. Саме тому виникла необхідність розробки та впровадження в освітній процес підготовки майбутніх економістів-бухгалтерів технології формування готовності до протидії ризикам у професійній діяльності із застосуванням сучасних та прогресивних електронних освітніх ресурсів, ефективність якої й будемо досліджувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки фахівців економічного профілю до професійної діяльності та удосконалення їх професійної освіти викликають зацікавленість вітчизняних науковців. Так, наприклад, О. Пилипенко та О. Юрченко у своєму дослідженні пропонують для зростання якості освітньо-професійної підготовки бухгалтерів з акцентом на спрямованість діяльності фахівців на посилення економічної безпеки підприємства включити до ОПП зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» дисципліну «Бухгалтерський облік і економічна безпека», яка «передбачає формування знань, навиків і вмінь щодо здійснення на основі звітності й первинних даних аналітичних досліджень для забезпечення економічної безпеки підприємства, прогнозування його розвитку та розробки перспективних програм діяльності» [1, с.148]. Викладання цієї дисципліни сприятиме

усвідомленню здобувачами взаємозв'язку між їх професійною діяльністю та процесом управління ризиками й економічною безпекою підприємства.

Т. Волкодав вбачає підвищення якості професійного навчання у формуванні у майбутнього фахівця фінансово-економічного профілю готовності до ефективної професійної діяльності та професійного самовдосконалення. Авторка припускає, що при дотримання таких педагогічних умов як-от: урізноманітнення пізнавальної активності, формування креативних якостей та умінь раціонального використання сучасних інформаційних технологій у самостійній діяльності майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю сприятиме більш ефективному формуванню їх готовності до професійної діяльності. Цікавим є розроблений методичний супровід формування готовності до професійного самовдосконалення [2].

Досліджуючи проблему формування готовності майбутніх економістів у коледжах до професійної діяльності Р. Горбатюк та У. Дутка зазначають, що її розв'язання «неможливо без наукового обґрунтування педагогічних основ, які сприяють цьому процесу». Вивчивши та проаналізувавши науково-педагогічну літературу науковці виділили три компоненти готовності, а саме: особистісно-мотиваційний, змістовий та операційний, а для їх оцінювання застосовують критерії сформованості: когнітивно-пізнавальний, діяльнісний, мотиваційно-орієнтаційний та визначають чотири рівні сформованості готовності до професійної діяльності: низький, середній, достатній та високий [3, с. 180].

О. Кірдан виокремив характеристики та індикатори готовності майбутніх економістів до професійної діяльності та неперервної самоосвіти, а саме: особистісна мотивація; незалежність та ефективність діяльності за фахом, систематичність самоосвіти; активність професійної рефлексії та саморозвитку. На підставі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників було обґрунтовано та схарактеризовано мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-поведінковий компоненти готовності майбутніх економістів до професійної діяльності та неперервності самоосвіти.

На думку автора сформованість відповідних професійних якостей для здійснення ефективної професійної діяльності доповнена спроможністю до самоосвіти у сукупності складають готовність майбутніх економістів до професійної діяльності та неперервної самоосвіти [4, с. 78].

За твердженням І. Галушак готовність до діяльності визначає професіоналізм фахівця, тому для формування професійно значущих якостей необхідно вдосконалювати навчальну та практичну діяльність здобувачів, обирати структуру та зміст підготовки з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності фахівців економічного профілю таким чином, щоб пізнавальні мотиви трансформувались у професійні [5, с. 160].

На необхідність врахування специфіки формування готовності фахівців економічного профілю при відборі структури та змісту підготовки наголошує і Р. Кубанов. На думку автора головною умовою конкурентоспроможності майбутнього економіста є його готовність до професійної діяльності, яка включає необхідні професійні компетенції, комплекс сформованих особистісних якостей для виконання своїх професійних обов'язків та наявність стійких професійно-ціннісних орієнтацій [6, с. 69].

Для якісного виконання своїх професійних обов'язків майбутній фахівець повинен мати певні компетентності. Саме формуванню різноманітних компетентностей фахівців економічного профілю присвячені дослідження В. Балюк – інформаційно-комунікаційної [7], О. Костенко - професійних [8] та ін.

Подібно до раніше названих науковців Ю. Кліпа вивчала особливості професійної підготовка майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності. За результатами дослідження було «розроблено та обґрунтовано структурно-логічну схему соціально-логічного замовлення на підготовку майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності»; окреслені педагогічні умови професійної підготовки; розроблена модель та удосконалена методика організації освітнього процесу, а також верифікована ефективність розробленої моделі [9].

Комп'ютеризація суспільства зумовлює впровадження в освітній процес сучасних та ефективних електронних освітніх ресурсів. Застосування ЕОР відкриває нові можливості у наданні освітніх послуг шляхом збагачення методичної складової освітнього процесу. О. Задоріна наголошує на тому, що у сучасну цифрову епоху знання набуваються не лише шляхом монологу педагогу, а також через візуалізацію інформації та завдяки обговоренню отриманих знань з іншими учасниками освітнього процесу [10].

Тому постає питання створення електронних освітніх ресурсів для здобувачів економічних спеціальностей. Колектив авторів Н. Кононець та В. Балюк розглядають та аналізують з позиції функціональності інформаційні системи, які дозволяють створити електронні освітні ресурси. Вони презентують власні розробки, створені за допомогою сучасних програмних додатків: електронний посібник, навчально-методичний комплекс дисципліни, сайт навчальної студії, віртуальний клас [11, с. 57].

У. Дудка досліджувала питання підготовки економістів-аграріїв, які повинні володіти глибокими економічними знаннями, бути здатними опанувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, що використовуються у їх професійній діяльності. Науковець визначила та довела ефективність організаційно-педагогічних умов підготовки фахівців економічного профілю для агропромислового комплексу [12].

Науковий інтерес представляють результати теоретичного аналізу дисертаційних досліджень та публікацій, які стосуються професійної підготовки фахівців економічної галузі, проведене О. Сисоєвим. Науковець припускає, що означене питання привертає увагу з інтервалом 4-5 років та пов'язує її з економічними змінами у суспільстві та світі. Автор виділяє чотири блоки тем наукових праць: «підготовка економістів в Україні, зарубіжний досвід підготовки економістів, формування професійних компетентностей економістів, організаційно-методичні (педагогічні) засади підготовки економістів» [13, с. 10].

Отже, аналіз наявних наукових праць свідчить про значну кількість досліджень щодо підготовки фахівців економічного профілю та удосконалення їх професійної освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання формування готовності майбутніх фахівців, зокрема економістів, до професійної діяльності досліджували і раніше, проте не приділялась увага формуванню готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності, під якою розуміємо стан особистості вмотивованої на отримання знань, умінь, навичок, їх вдосконалення та застосування в процесі управління ризиками, які виникають через неточності в обліковому процесі, викликані наявністю альтернативних принципів бухгалтерського обліку, неконкретністю стандартів бухгалтерського обліку, а також в результаті його діяльності або бездіяльності, яка провокує ймовірність викривлення бухгалтерської інформації, фальсифікацію звітності, що призводить до збитковості підприємства.

З метою розв'язання окресленої проблеми автором була розроблена технологія формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності, представлена у попередніх публікаціях, та впроваджена в освітній процес здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є висвітлення результатів експериментальної перевірки розробленої технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів.

Відповідно до сформульованої цілі були визначені наступні завдання: описати етапи проведення педагогічного експерименту; вивчити та проаналізувати реальний стан готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності; впровадити в освітній процес розроблену

технологію формування готовності майбутніх економістів до протидії професійним ризикам; здійснити аналіз ефективності впровадженої технології.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність авторської технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів, схема розробки якої була представлена у попередній публікації [14, с. 37], будемо перевіряти за допомогою педагогічного експерименту.

Педагогічний експеримент – це «науково обґрунтована та логічно вибудована організація освітньої діяльності, метою якої є пошук нових педагогічних знань та підходів задля підтвердження або спростування висунутих для перевірки наукових гіпотез» [15, с. 114].

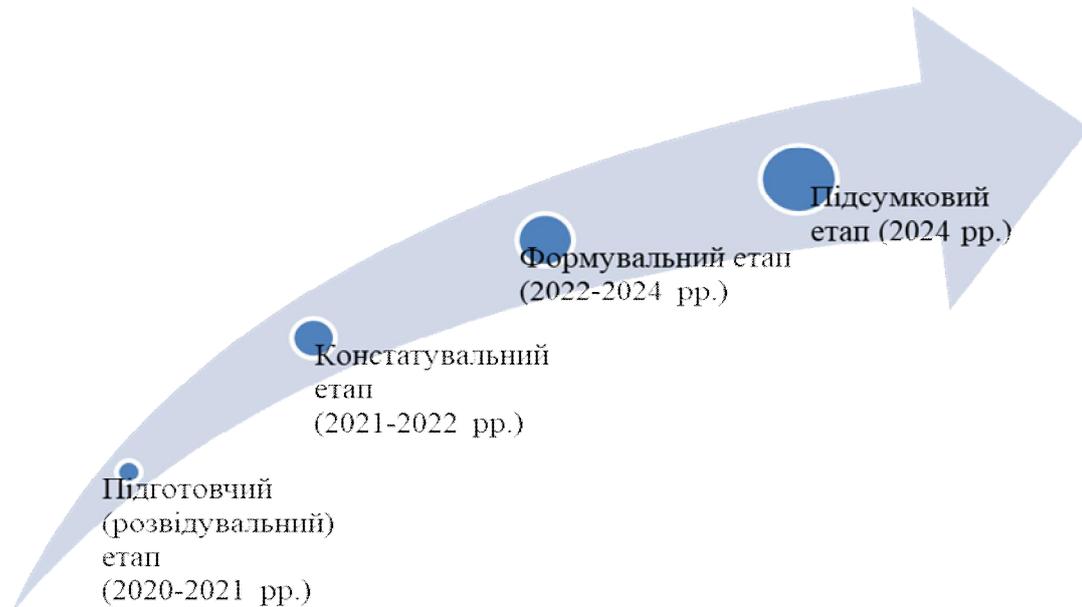
Гіпотеза нашого дослідження полягає у тому, що впровадження в освітній процес здобувачів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» розробленої технології сприятиме розвиненню готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності. При цьому результативність означеного процесу буде більш ефективною при дотриманні певних умов, а саме: 1) формування відповідального ставлення до професійної діяльності через розвиток позитивної мотивації; 2) удосконалення форм, методів та засобів формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності; 3) стимулювання рефлексивної діяльності майбутніх економістів на кожному етапі процесу формування готовності майбутніх економістів до протидії професійним ризикам.

У педагогічному експерименті взяли участь 173 здобувачі: 91 здобувач експериментальної групи, в якій відбувалась апробація ефективності розробленої технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів, та 82 здобувачі контрольної групи, в якій не проводились експериментальні дослідження.

Дослідження проводилось впродовж 2020-2024 рр. та реалізовувалось у декілька взаємозалежних етапів (рис. 1).

Рисунок 1

Етапи проведення педагогічного експерименту

Варто зазначити, що для вивчення існуючого стану розробленості проблеми формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів був проведений огляд наявних літературних джерел, визначені зміст та структура компонента готовності майбутніх економістів до протидії ризикам, вивчені існуючі електронні освітні ресурси, а також досвід підготовки майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності у ЗВО України. За результатами розвідувального етапу була розроблена технологія формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів, визначений діагностичний інструментарій сформованості готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності, проведене діагностування рівня сформованості готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності. На формувальному етапі відбулось впровадження в освітній процес робочої

програми навчальної дисципліни «Організація праці майбутніх економістів (обліковців) в умовах підвищених ризиків» та електронного курсу навчальної дисципліни «Організація праці майбутніх економістів (обліковців) в умовах підвищених ризиків», проведено тренінг «Професійні ризики економіста-бухгалтера та їх попередження» із застосуванням електронних методичних рекомендацій до нього.

На підсумковому етапі було проведено контрольний зріз діагностування рівня готовності до протидії ризикам з метою виявлення ефективності розробленої технології.

Констатувальний етап педагогічного експерименту проводився з метою фіксації рівня готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності до впровадження розробленої технології формування готовності до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів. За результатами цього етапу педагогічного експерименту високий рівень готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності виявлений у 23,1% респондентів експериментальної групи та у 23,2% респондентів контрольної групи. Середній рівень сформованості готовності показали 31,9% респондентів експериментальної групи та 31,7% респондентів контрольної групи. Нажаль, низький рівень готовності до протидії ризикам у професійній діяльності встановили у 45,0% респондентів експериментальної групи та у 45,1% здобувачів контрольної групи (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень сформованості готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності (констатувальний етап)

Критерій	Кількісні та якісні показники (ЕГ: 91-100%; КГ: 82-100%)											
	Високий рівень				Середній рівень				Низький рівень			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Рівень ГОТОВНОСТІ	21	23,1	19	23,2	29	31,9	26	31,7	41	45,0	37	45,1

Отримання нами результати свідчать про недостатній рівень сформованості готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності, що і підтверджує нашу гіпотезу про необхідність розробки та впровадження технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності.

Для отримання об'єктивних результатів були використані однакові критерії, показники та методики під час проведення констатувального та підсумкового етапів педагогічного експерименту.

Проаналізувавши середньоарифметичні результати рівнів сформованості готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності за мотиваційно-ціннісним, когнітивним, операційно-діяльнісним та особистісно-рефлексивним критеріями, отриманими на констатувальному та підсумковому етапах педагогічного експерименту (табл. 2), можемо відзначити позитивні зміни. Високий рівень готовності продемонстрували 34,0% (було 23,0%) здобувачів експериментальної групи та 24,4% (було 23,2%) контрольної групи; середній рівень – 47,3% (було 31,9%) експериментальної групи та 34,1% (було 31,7%) контрольної групи; низький рівень – 18,7% (було 45,1%) експериментальної групи та 41,5% (було 45,1%) контрольної групи.

Таблиця 2

Порівняльні результати сформованості готовності майбутніх економістів до протидії професійним ризикам на констатувальному та підсумковому етапах

Рівень	Експериментальна група				Контрольна група			
	Констатувальний етап		Формувальний етап		Констатувальний етап		Формувальний етап	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Високий	26	28,6	34	37,3	25	30,5	25	30,5
	23	25,3	33	36,2	22	26,8	23	28,0
	15	16,5	28	30,8	15	18,3	16	19,5
	19	20,9	28	30,8	15	18,3	17	20,7
Середнє	21	23,0	31	34,0	19	23,2	20	24,4
Середній	30	33,0	44	48,4	26	31,7	29	35,4
	32	35,2	44	48,4	30	36,6	30	36,6
	26	28,6	40	44,0	23	28,0	26	31,7

	28	30,8	42	46,2	23	28,0	27	33,0
<i>Середнє</i>	29	31,9	43	47,3	26	31,7	28	34,1
Низький	35	38,4	13	14,3	31	37,8	28	34,1
	36	39,5	14	15,4	30	36,6	29	35,4
	50	54,9	23	25,2	44	53,7	40	48,8
	44	48,3	21	23,0	44	53,7	38	46,3
<i>Середнє</i>	41	45,1	17	18,7	37	45,1	34	41,5

Таким чином, за результатами експерименту, кількість здобувачів, які мають високий рівень готовності до протидії професійним ризикам, в експериментальній групі зросла на 11,0%, а контрольній групі – на 1,2%.

Також збільшилась кількість здобувачів із середнім рівнем: в експериментальній групі на 15,4%, в контрольній групі – на 2,4%.

Кількість здобувачів із низьким рівнем готовності знизилась в обох досліджуваних групах: в експериментальній на 26,4%, в контрольній – на 3,6%.

Тобто, спостерігаються позитивні зміни від впровадження розробленої технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів.

Якісний аналіз результатів педагогічного експерименту був проведений за допомогою одного з методів математичної статистики — перевірки статистичних гіпотез, а саме непараметричного критерія узгодження Пірсона (інша назва – критерій χ^2), який також підтвердив, що контрольна група не отримала за результатами експерименту значного покращення готовності протидіяти ризикам. Натомість, експериментальна група здобувачів після проведення формувального етапу експерименту істотно підвищила свою готовність протидіяти ризикам у професійній діяльності.

Висновки. Отже, експериментальна перевірка впровадження розробленої технології формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами електронних освітніх ресурсів підтвердила її ефективність. Результати педагогічного експерименту свідчать про те, що в експериментальній групі у порівнянні із контрольною спостерігається істотне підвищення готовності у майбутніх фахівців протидіяти професійним ризикам.

Проведене дослідження не вирішує всі проблеми формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності. Одержані результати свідчать про необхідність подальшого теоретичного та експериментального дослідження окресленої проблеми. До перспективних напрямів подальших наукових розвідок відносимо пошук, розробку та впровадження нових електронних освітніх ресурсів в освітній процес підготовки майбутніх економістів з метою формування у них готовності протидіяти ризикам у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Пилипенко О.І., Юрченко О.А. Удосконалення професійної освіти бухгалтерів для дієвого функціонування системи економічної безпеки підприємства. *Статистика України*. 2020. № 2-3. С. 148-154.
2. Волкодав Т.А. Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення : дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 283 с.
3. Горбатюк Р.М., Дутка У.Т. Структура, критерії та показники рівнів сформованості готовності майбутніх економістів у коледжах до професійної діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 51. С. 180-184.
4. Кірдан О.П. Структура готовності майбутніх економістів до професійної діяльності та неперервної самоосвіти. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2019. Вип. 61. С. 70-80.
5. Галушак І. Готовність майбутніх економістів до професійної діяльності в умовах гірського регіону України. *Гірська школа українських Карпат*. 2017. № 17. С. 157-160.

6. Кубанов Р.А. Теоретичний аналіз змісту готовності майбутніх фахівців економічних спеціальностей до професійної діяльності. *Фізико-математичні основи (ФМО)*. 2018. № 2(16). С. 67-70.

7. Балюк В.О. Дидактичні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в освітньому середовищі університету: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Полтава, 2020. 322с.

8. Костенко О. В. Формування професійних компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... д-ра філософії : 015. Тернопіль, 2023. 313 с.

9. Кліпа Ю.В. Професійна підготовка майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2020. 299 с.

10. Задоріна О. М., Качан Т. В., Задорін В. В., Варга Н. І. Сучасні технології в освіті : потенціал та тенденції розвитку. *Академічні візії*. 2023. Вип. 19. С. 330–340.

11. Кононець Н.В., Балюк В.О. Інформаційні системи створення електронних освітніх ресурсів для реалізації ресурсно-зорієнтованого навчання студентів економічних спеціальностей. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського : наук. журнал*. Одеса : ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. 2020. № 2 (131). С. 52-59.

12. Дудка У. Т. Підготовка майбутніх економістів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2019. 332 с.

13. Сисоєв О. Професійна підготовка фахівців економічної галузі: прогалини в дослідницькому полі. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика (Серія : Педагогічні науки)*. 2022. № 4 (73). С. 7-26.

14. Мартиненко О.В. Технологія формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності засобами

електронних освітніх ресурсів. *EDUCATION AND PEDAGOGICAL SCIENCES. ОСВІТА ТА ПЕДАГОГІЧНА НАУКА*. 2024. №1 (185). С. 33-43.

15. Кваша А.С. Експериментальна перевірка ефективності технології підготовки майбутніх учителів до запобігання та протидії булінгу. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Випуск 76. С. 113-116.